

เด็กที่มีปัญหาทางด้านความประพฤติ

วัตถุประสงค์

เมื่อนักศึกษาได้อ่านบทเรียนนี้แล้วจะทำให้นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายได้ว่าเด็กที่มีปัญหาทางด้านความประพฤติมีป่าเถรากร และแต่ละประเภทมีพฤติกรรมที่เด่นชัดทางด้านใดบ้าง
2. บอกความหมายและลักษณะพฤติกรรมของเด็กเกเรได้
3. แนะนำแนวทางสำหรับผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีปัญหาทางด้านความประพฤติว่าควรปฏิบัติต่อเด็กเหล่านั้นอย่างไรบ้างได้

สาระสำคัญ

1. เด็กที่มีปัญหาทางความประพฤติมีอยู่ 2 ประเภทคือ เด็กที่ได้รับความกระหายน้ำทางอารมณ์ และเด็กที่ปรับตัวเข้าสังคมไม่ได้
2. ลักษณะพฤติกรรมของเด็กที่มีปัญหาทางด้านความประพฤติจะแสดงออกมาในรูปของความวิตกกังวล หรือหลีกหนีสังคม หรือมีความก้าวร้าว
3. เด็กเกเร หมายถึงเด็กที่ชอบกระทำการผิดทางกฎหมาย หรือชอบต่อต้านสังคม หรือชอบฝ่าฝืนกฎและข้อห้ามของชุมชนเพื่อเรียกร้องความสนใจ รวมทั้งต้องการทดลองในสิ่งที่ตนไม่ได้รับการตอบสนองตั้งแต่ในวัยเด็ก และเด็กเกเรจะมีอายุระหว่าง 7-17 ปี
4. ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีปัญหาทางด้านความประพฤติต้องให้ความสนใจเข้าใจในตัวเด็ก ให้ความรักความอบอุ่นเท่าเทียมกับเด็กปกติอื่น ๆ และไม่ควรใช้วิธีการลงโทษเด็ก เพราะจะทำให้เด็กมีสุขภาพจิตที่ไม่ดีมากขึ้น แต่ควรจัดสภาพสิ่งแวดล้อมที่จะช่วยให้เด็กได้ผ่อนคลายความเครียดและมีสุขภาพจิตที่ดีต่อไป

บทที่ 9

เด็กที่มีปัญหาทางด้านความประพฤติ

ในปัจจุบันนี้ การดำรงชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคลต้องประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย ที่ก่อให้เกิดความคับข้องใจและมีความตึงเครียดเกิดขึ้นในจิตใจ ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ต่างก็ต้องเผชิญกับภัยทั้งนั้น เช่นความเจ็บปวดของโรคภัยไข้เจ็บ ความวิตกกังวลและความกลัวต่าง ๆ ซึ่งแน่นอนที่เดียวที่ปัญหาความคับข้องใจและความตึงเครียดที่เกิดขึ้น ย่อมมีผลกระทบต่อระบบการทำงานของคนเราทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคมที่เขาอาศัยอยู่ ตลอดจนกลไกเป็นลูกโซ่ ที่มีผลทำให้พฤติกรรมของคนเราผิดปกติไป กล่าวคือ ใน การเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคม ของแต่ละบุคคล ตลอดจนการสร้างรูปแบบบุคลิกภาพของตนเองนั้น จะขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม หรือสังคมที่เขาอยู่หรือเรียกว่า ถ้าสังคมใดประสบแต่ปัญหามาก บุคคลที่อยู่ในสังคมนั้นก็ย่อมใช้บวนการป้องกันตนเองมาก และถ้าเป็นอยู่เช่นนี้เรื่อย ๆ ไปแล้วก็จะกลไกเป็นนิสัยประจำตัว และเมื่อต้องออกไปอยู่ในสังคมอื่นก็จะมีลักษณะที่ผิดปกติไป แต่อย่างไรก็ตาม ทั้งนักการศึกษา และนักจิตวิทยาควรจะได้หันมาให้ความสนใจแก่เด็กเหล่านี้บ้าง เพื่อจะได้ทราบว่าอะไรที่อยู่เบื้องหลังซึ่งทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่สังคมรังเกียจต่อไป

ประเภทของเด็กที่มีปัญหาทางด้านความประพฤติ

เด็กที่มีปัญหาทางด้านความประพฤติแบ่งออกเป็น 2 พฤกติ

1. เด็กที่ได้รับความกระทบกระเทือนทางอารมณ์ (Emotionally Disturb Children)

หมายถึงเด็กที่มีปัญหาทางด้านอารมณ์อย่างรุนแรงจนไม่สามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ เด็กพวานี้มักจะมีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากเด็กทั่ว ๆ ไป กล่าวคือ พฤติกรรมของเขาอาจจะรุนแรงตั้งแต่ ชอบทำลายสิ่งของหรือก้าวร้าวจนกระทั่งถึงมีพฤติกรรมชوبแยกตัวออกจากสังคม ซึ่งลักษณะเหล่านี้เราสามารถพบเห็นได้ทั่วไปทั้งในชั้นเรียน และในครอบครัวทั่ว ๆ ไป เด็กเหล่านี้มักจะประสบความล้มเหลวทั้งในการเรียนและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น แต่อย่างไรก็ตามเราก็ยังไม่ทราบสาเหตุที่แน่ชัดว่าเป็นเพราะอะไร

2. เด็กที่ปรับตัวเข้าสังคมไม่ได้ (Socially Maladjusted Children)

หมายถึงเด็กที่ไม่มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับมารยาทสังคม จึงชอบทำอะไรที่ฝ่าฝืนระเบียบ ประเพณีและค่านิยมทางสังคม หรือปรับตัวเข้าสังคมไม่ได้ นอกเหนือนี้มักชอบรวมกลุ่มกับเพื่อน ๆ และสร้างกฎเกณฑ์ ตลอดจนค่านิยมขึ้นมาใหม่ภายในกลุ่ม ซึ่งไม่สอดคล้องกับค่านิยม

เดิมของสังคม และเมื่อเรียนในโรงเรียนมักเป็นเด็กที่ชอบหนีโรงเรียน ชอบซุกต่อยหรือก่อการทะเลาะวิวาทอยู่เสมอ ที่เป็นเช่นนี้ก็ เพราะ เด็กเหล่านี้มักเกิดการเรียนรู้ที่ผิด ๆ มาจากครอบครัวและชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ เช่น จากรอบครัวในแหล่งสัมมที่ต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย เป็นต้น ดังนั้นจึงนับว่าเด็กเหล่านี้มีความเสียเบรียบเด็กอื่น ๆ อยู่มากที่เดียว

ในกลุ่มเด็กที่ปรับตัวเข้าสังคมไม่ได้นี้ มักจะมีเด็กที่มีปัญหาทางด้านอารมณ์อยู่ด้วยเสมอ และตามปกติแล้วเด็กทั้ง 2 ประเภทนี้แยกกันไม่ออกรึเดียว่า เป็นพวกรึเด็กที่ปรับตัวเข้าสังคมไม่ได้ หรือพวกรึมีปัญหาทางด้านอารมณ์ เพราะเด็กจะมีพฤติกรรมที่เหมือน ๆ กัน กล่าวคือเด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์จะทำให้มีพฤติกรรมที่ไม่เหมือนเพื่อน ๆ และมักจะเกิดการเรียนรู้ทางสังคมที่ผิด ๆ จึงทำให้กลายเป็นเด็กที่ปรับตัวเข้าสังคมไม่ได้อีกไป สำหรับเด็กเกรจ จำนวนไม่น้อยที่เดียวที่ต้องอยู่ในสังคมที่ไม่ดีพอก็ จึงทำให้มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น ลักษณะ เป็นต้น และจากการศึกษาของ Kvaraceus and Miller (1959) ที่พบว่า มีเด็กเกินประมาณ 25% ที่เป็นเด็กที่มีปัญหาทางด้านอารมณ์ด้วย

สำหรับเด็กทั้งที่มีปัญหาเกี่ยวกับตนเองและสังคมนี้ มักจะเป็นเด็กที่มีปัญหาทางด้านอารมณ์มาก่อนและมักจะมีพฤติกรรมที่เห็นได้ชัดคือ

1. มีความวิตกกังวล (Anxiety)
 2. เป็นพวกรหัสสังคม (Withdrawal)
 3. เป็นพวกร้าวร้าว (Aggression)
- ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดดังนี้
1. พวกรึมีความวิตกกังวล (Anxiety)

ความวิตกกังวลมักจะเป็นสาเหตุของการทำให้บุคคลเข้าสังคมกับผู้อื่นไม่ได้ ตลอดจนกลยุทธ์เป็นโรคประสาทและโรคจิตได้

ความวิตกกังวล หมายถึงความกลัวต่อสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้นในอนาคต เช่นเมื่อได้ยินเสียงระเบิดดังขึ้นใกล้ ๆ ตัว เราเกิดความกลัวขึ้นมาและขณะเดียวกันก็จะเกิดความวิตกกังวลว่า จะเกิดมีเสียงระเบิดดังขึ้นอีกเมื่อใด เป็นต้น ซึ่งความวิตกกังวลเช่นนี้ทุกคนยอมจะหลีกหนีไปไม่พ้น แม้กระหึ่งเด็กที่เพิ่งเกิดมาลีมตาดูโลกก็จะต้องพบสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความวิตกกังวลได้เช่นเดียวกัน โดยเด็กจะเริ่มเกิดความรู้สึกคับข้องใจ (frustration) และเกิดความขัดแย้งในใจ (conflict) จากการเลี้ยงดูในครอบครัว เช่นเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นทั้งพ่อและแม่มีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ทำให้เด็กเกิดความไม่แน่ใจว่า ทั้งพ่อและแม่จะเอาอย่างไรกันแน่ จึงทำให้เกิดความวิตกกังวลขึ้น หรือการที่ผู้ใหญ่ในครอบครัวเคยเดียวกันให้เด็กทำตามความต้องการของตนเอง แต่เด็กไม่พอใจที่จะกระทำเช่นนั้นได้ เด็กก็จะไม่ยอมทำตามและแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวอกรมา จึงทำให้ต้องถูกลงโทษ ดังนั้นการที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองพยายามโน้มน้าว เดียวกันให้เด็กมาก เพียงได้ ก็จะยิ่งเพิ่มความวิตกกังวลให้แก่เด็กมากขึ้นเพียงนั้น

นอกจากนี้วัฒนธรรมในสังคมก็นับว่ามีความสำคัญต่อความวิตกกังวลได้เช่นเดียวกัน Karen Horney (1937) ได้กล่าวว่า ความรู้สึกขาดคนช่วยเหลือ ความว้าเหว่และความกลัวทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าโลกนี้ไม่น่าอยู่ มีแต่ศัตรู ซึ่งก่อให้เด็กเกิดความวิตกกังวลและจะกลัวเป็นโรคประสาทต่อไปได้ และจากการศึกษาของ Lundin (1965) พบว่า การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวที่มีฐานะดีมีส่วนทำให้เด็กเกิดความวิตกกังวลมีเช่นน้อย เพราะพบว่าพ่อแม่ของเด็กเหล่านั้นมักจะให้ความปกป่องมากเกินไปจนดูเหมือนว่า ทำอะไรไม่เป็นจะต้องมีพ่อแม่คอยบอกรหำทำ เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น ทำให้เด็กไม่มีความมั่นใจในตนเองที่จะแก้ไขสถานการณ์ จึงทำให้เกิดปัญหาขึ้นได้ แต่ในขณะเดียวกัน บางครั้งการที่พ่อแม่เลี้ยงลูกแบบบกป่องมากเกินไป ก็ทำให้กับเป็นการควบคุมเด็กในทางอ้อม ทำให้เด็กไม่ชอบ จึงแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวอกรมา ซึ่งเด็กก็จะถูกลงโทษและทำให้เกิดความวิตกกังวลต่อมา ดังนั้นการที่ค่านิยมตลอดจนวัฒนธรรมของสังคมได้กำหนดแนวการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เช่นที่กล่าวมาแล้ว ย่อมทำให้เด็กเกิดความคับข้องใจและก่อให้เกิดความวิตกกังวลมากที่เดียว

นอกจากนี้ ความวิตกกังวลที่เราพบได้บ่อย ๆ มักจะแสดงออกในลักษณะอาการต่าง ๆ ดังนี้

1.1 Chronic Anxiety เป็นลักษณะของบุคคลที่มีความวิตกกังวล กลัวและหวาดหัวนอนอย่างรุนแรงและเกินความจริง โดยไม่ทราบสาเหตุที่แน่นอนว่าทำไม่เจิงเป็นเช่นนั้น แต่จากการศึกษาพบว่า สาเหตุที่ทำให้คนมีลักษณะเช่นนี้ ก็เพราะเกิดจากประสาทความล้มเหลวในชีวิตอย่างต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานานนั่นเอง

ผู้ที่มีความวิตกกังวลอย่างเรื้อรังนี้ มักจะเป็นคนที่ตกลง่าย เนื่องจากง่ายและหมดอาลัยในชีวิต มักจะผันร้าย ถ้าเป็นเด็ก ๆ จะนอนผัวและตกใจตื่นขึ้นมาตอนดึก ๆ เพื่อเล่าความฝันร้ายต่าง ๆ ให้พ่อแม่ฟัง แต่ถ้าเป็นผู้ใหญ่ จะมีอาการเหนื่อยง่ายทั้งที่เข้ากันไม่ได้ทำงานหนักเลย ดังนั้นจึงมักจะนอนพักผ่อนเสมอ ๆ นอกจากนี้ยังพบว่าจะมีอาการเบื่ออาหาร ระบบย่อยอาหารผิดปกติ ตลอดทั้งระบบการทำงานของปัสสาวะก็ผิดปกติ และมีอาการใจลอย ทำให้การทำงานต่าง ๆ ต้องบกพร่องไป ทำให้ไม่มีความสุข ซึ่งจะมีผลกระทบต่อผู้ที่อยู่ในครอบครัวด้วย และถ้าหากในรายที่เป็นมาก ๆ อาจจะทำให้จ่าตัวตายได้ ดังนั้นควรที่จะนำไปพนักงานจิตแพทย์เพื่อช่วยรักษาต่อไป

1.2 Phobic Reaction เป็นลักษณะของความกลัวสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะอย่างไม่สมเหตุผล Phobia เป็นความวิตกกังวลชนิดหนึ่งซึ่งแตกต่างไปจาก Chronic Anxiety กล่าวคือ Phobia เป็นความกลัวที่เกิดขึ้นเฉพาะสิ่งเร้าบางอย่างเท่านั้น เช่น กลัวแมว แต่ถ้าเป็นสัตว์ชนิดอื่นจะไม่รู้สึกกลัว และรู้ว่าอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดอาการกลัว เช่น เคยจับท้องเมื่อแล้วรู้สึกนิ่ม ตกใจกลัว เป็นต้น แต่ผู้กลัวก็ไม่รู้ว่าพระเจ้าได้จัดทำให้มีความรู้สึกเช่นนั้น

และเมื่อต้องเผชิญกับสิ่งที่ทำให้เกิดอาการกลัวขึ้นมา ก็จะเกิดความกลัวขึ้นมาอย่างเฉียบพลัน จนทำอะไรไม่ได้ แต่เมื่อเรานำสิ่งที่ทำให้กลัวออกไป ความกลัวก็จะหมดไป ดังนั้นจึงนับว่า คนชนิดนี้มักกังวลใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาก ไม่ใช่เรื่องทั่วไป ให้เกิดความกลัวขึ้นได้เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่เคยทำให้กลัว และจะมีอาการกลัวขึ้นมาทันทีที่กล่าวแล้ว

1.3 Compulsion and Obsessions

Compulsion และ Obsessions เป็นลักษณะของการย้ำคิดและย้ำทำซึ่งจะเกิดคู่กันเสมอ เพียงแต่ว่าสาบุคคลใดทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้ง ๆ ที่รู้ว่ามันไม่ดีหรือเป็นอันตราย แต่ก็ไม่สามารถจะห้ามมิให้กระทำซ้ำนั้นได้ เราเรียกว่า Compulsion (ย้ำทำ) และถ้าเป็นความคิดซึ่งไม่สามารถจะยับยั้งมิให้คิดไม่ได้ เราเรียกว่า Obsession ตัวอย่างเช่น เมื่อออกไปจากบ้านแล้วก็คิดว่าตนของคงลืมใส่กุญแจบ้าน ก็มักจะครุ่นคิดอยู่อย่างนั้นจนต้องกลับไปตรวจดูที่บ้านอีกรั้งเพื่อความแน่ใจ และเขาก็มักจะเป็นอยู่อย่างนั้นทุก ๆ วัน และถ้าหากว่าเขามิได้กลับไปตรวจดูอีกรั้ง เขายังรู้สึกวิตกกังวลทั้งวัน

ทั้ง Phobia และ Obsessive-Compulsive Reaction นั้นมักจะเกิดขึ้นในบุคคลเดียวกัน ได้ เช่นกรณีที่เป็นคนกลัวเชื้อโรค (Mysophobia) เขาจะมักจะมีความคิดว่า ของทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาสัมผัสจะต้องมีเชื้อโรคที่อันตรายอยู่ (Obsessive) ดังนั้นเขาจึงต้องล้างมือทุกครั้งที่ไปจับหรือแตะต้องสิ่งของมา (Compulsive) เป็นต้น

2. เด็กที่ชอบหนีสังคม (Withdrawal)

เด็กบางคนใช้วิธีการปรับตัวด้วยการแยกตัวเองออกไปจากสังคม เพราะการกระทำเช่นนี้ เป็นวิธีที่ง่าย ไม่ต้องเสียเวลาและสังคมยอมรับมากกว่าการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมายโดยทั่วไปแล้วผู้เป็นครูมักจะไม่ค่อยให้ความสนใจกับเด็กพวนนี้มากเหมือนกับเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ทั้งนี้เพราะเด็กเหล่านั้นมีอยู่ในห้องเรียนก็มักจะเป็นคนเงียบ ไม่ค่อยทำความยุ่งยากให้กับเพื่อน ๆ ชอบนั่งเรียนหรือทำงานด้วยตนเอง ไม่เหมือนกับเด็กก้าวร้าวที่ชอบก่อความวุ่นวาย สงบของห้องเรียน บางครั้งก็ชอบลูกขี้นเดินเพ่นพ่าน ไปแห่เพื่อคนนั้นคนนี้ตลอดเวลา ครูจึงต้องพยายามอยู่กับเด็กก้าวร้าว และมักจะละเลยเด็กที่เงียบ ๆ ไป โดยที่ครูเข้าใจว่า เด็กประเภทนี้ไม่มีอะไร แต่แท้จริงแล้วถ้าหากว่าครูปล่อยทิ้งไวนาน ๆ บางทีจะทำให้เด็กเงยงบารมีเหล่านี้สร้างปัญหาขึ้นมากกว่าเด็กก้าวร้าวเสียอีก เพราะนักจิตวิทยาถือว่า การเป็นเด็กขี้อายและชอบหนีสังคมนี้ เป็นลักษณะเบื้องต้นของเด็กที่ปรับตัวเข้ากับสังคมไม่ได้ (maladjustment) นั่นเอง (Thompson, 1940)

แต่ก็มีข้อควรระวังอยู่เหมือนกันว่า ครูไม่ควรที่จะไปทิ้กทักเอาว่า เด็กที่เงยงบารมีทุกคนเป็นเด็กที่ชอบหนีสังคม ครูจะต้องศึกษาให้รอบคอบเสียก่อน เพราะเด็กบางคนที่เงยงบารมีลงนั้นอาจเป็นเพราะเด็กกำลังได้รับความกระทบกระเทือนทางอารมณ์อันเนื่องมาจากสาเหตุ

ต่าง ๆ ก็ได้ ทางที่ดีครูควรจะได้ไปเยี่ยมบ้านเด็กบ้าง เพราะบางครอ卜ครัวพ่อแม่เป็นคนที่เฉย ๆ ไม่ค่อยพูดกันทั้งบ้าน ดังนั้นเด็กจึงเกิดการเลียนแบบไม่ค่อยพูดตามไปด้วย ถ้าเป็นเด็กเช่นนี้ ก็ไม่นับว่าเป็นเด็กผิดปกติเสียที่เดียว แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าเป็นเด็กที่เก็บกดมาก ๆ (excessive depression) และเด็กพากเก็บตัว (introvert) ไม่ยอมเข้าร่วมกิจกรรมใด ๆ กับเพื่อนเลย ครูควรจะให้ความสนใจเป็นพิเศษเช่นเดียวกัน

สาเหตุของการหลีกหนีสังคม (Causes of Withdrawal)

จากการศึกษาของ Sawrey และ Telford (1971) พบว่า การอบรมเลี้ยงดูภายในครอบครัว เป็นสาเหตุสำคัญของการทำให้เด็กหลีกหนีสังคม กล่าวคือ บางครอบครัวที่เลี้ยงเด็กด้วยการข่มขู่ ดุ่า เขย์นตี และไม่ให้ความรักจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกสวายและจะพัฒนาต่อไปเรื่อย ๆ จนกลายเป็นหลีกหนีสังคม

นอกจากนี้ การที่เด็กได้รับความเมยของพ่อแม่ หรือความไม่คงเส้นคงวาของพ่อแม่ ตลอดจนผู้ปกครอง จะทำให้เด็กเกิดความวิตกกังวลและหลีกหนีสังคมมากกว่าการถูกลงโทษ ทางกายเสียอีก กล่าวคือ เมื่อเด็กกระทำพฤติกรรมเดียวกัน แต่ได้รับการตอบสนองจากผู้ปกครอง ที่ไม่เหมือนกัน เช่น ถ้าเด็กเอามือตีหน้าพ่อ บังเอิญวันนั้นพ่ออารมณ์ดี พ่อก็หัวเราะชอบใจ แต่อีกวันหนึ่งเด็กเอามือตีหน้าพ่อเหมือนเดิม แต่พ่ออารมณ์ไม่ดี พ่อจะกรีดร้องและทำโทษลูก เป็นต้น การกระทำเช่นนี้ทำให้เด็กเกิดความวิตกกังวลมากและเกิดความไม่แน่ใจในตัวเอง เพราะไม่รู้ว่าเมื่อใดจะโดนทำโทษอีก จะทำให้เด็กเมยและหลบหนีหน้าบุคคลต่าง ๆ ไปเลย

สำหรับพากหลีกหนีจากสังคมนี้ สามารถแบ่งออกเป็นพาก ๆ ได้ดังนี้

2.1 Schizophrenia (โรคจิตเภท)

เป็นโรคจิตประเวทที่ซึ่งมีลักษณะของการที่บุคคลไม่ยอมรับความจริง สร้างโลกของตนเองซึ่งสังคมไม่ยอมรับ และเมื่อเป็นโรคนี้แล้วจะมีผลกระทบกระเทือนต่ออารมณ์ และจะทำให้สติปัญญาลดต่ำลง มักเป็นคนที่มีอารมณ์เมย หลีกหนีสังคม ขาดความสนใจต่อบุคคลรอบข้าง และบางครั้งก็มีอาการหลงผิด (delusion) และประสาทหลอน (Hallucination) ด้วย

ลักษณะดังกล่าวมักจะพบในผู้ใหญ่มากกว่าในเด็ก ส่วนใหญ่จะพบในผู้ที่มีอายุระหว่าง 17-24 ปี (Kant, 1948) ซึ่งเรามักจะเรียกว่า “Childhood Schizophrenia” ซึ่งจะมีลักษณะที่ชوبหนีสังคม ทำอะไรไม่เป็นระเบียบและมีอารมณ์ที่ผิดปกติ

2.2 Autism

เป็นลักษณะของ Childhood Schizophrenia เมื่อกันแต่จะพบได้ในวัยเด็ก ดังนั้นเราจึงใช้ชื่อว่า “Infantile autism” (Kanner และ Lesser, 1958) เราจะเริ่มพบอาการของเด็กพากนี้ เมื่อเด็กอายุ 2-3 ขวบ และจะมีลักษณะที่สำคัญคือ เด็กมักจะไม่ยอมเล่นกับใคร ไม่แสดงความยินดีหรือต่อต้าน เป็นเด็กไม้อ่อน ไม่ค่อยร้องไห้โวย ซึ่งดูเหมือนว่าเป็นเด็กที่เลี้ยงง่าย ผู้ใหญ่

จึงชอบ แต่จริง ๆ แล้วนับว่าเด็กมีพัฒนาการที่ผิดปกติ และเนื่องจากเด็กไม่ค่อยพูดนี้เองจึงทำให้เด็กพูดได้น้อยและไม่โตต่อ กับผู้อื่นซึ่งทำให้ผู้ปกครองบางคนเข้าใจว่าเด็กมีความบกพร่องทางการได้ยิน จึงไม่พูดกับเด็กอีก ทำให้เด็กไม่ค่อยสนใจต่อพ่อแม่ และพยายามสร้างโลกของตนเองขึ้นมา

เมื่อเด็กเริ่มเข้าโรงเรียน มักจะมีผู้เข้าใจว่าเด็กพวคนี้เป็นเด็กบัญญาก่อน และถ้าเด็กถูกขัดขวาง เด็กมักแสดงออกทางอารมณ์อย่างรุนแรง เช่น ร้องไห้ กระทีบเท้า หรือที่เรียกว่า “temper tantrum” ดังนั้นการควบคุมเพื่อให้เด็กอยู่ในระเบียบวินัยนั้นบัวเป็นเรื่องยากที่เดียว

นอกจากนี้ เด็กพวนี้จะไม่มีพัฒนาการทางด้านความรักและสังคมเลย กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกจะดูเย็นชา เพราะพ่อแม่บางคนไม่ยอมพูดกับเด็กเลย ทำให้เด็กถูกทอดทิ้งอยู่ตามลำพัง ในที่สุดเด็กก็จะไม่พูดคุยกับเด็กอีก

ส่วนสาเหตุที่ทำให้เด็กเป็น Autism นั้น Rimland (1964) กล่าวว่าสาเหตุมีได้เกิดมาจาก การได้รับความกระทบกระเทือนทางอารมณ์ หรือเกิดความเจ็บป่วยทางสมองของเด็กแต่น่าจะเกิดมาจากการที่เด็กมีลักษณะบัญญาก่อนมากกว่า

2.3 Regression

เป็นลักษณะของพฤติกรรมการหนีสังคมอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งหมายถึงการแสดงพฤติกรรมอยู่หลังกลับไปสู่สภาวะเดิมในอดีต จากการที่เป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะ (mature) กลับกลายไปแสดงพฤติกรรมแบบเด็ก ๆ ซึ่งยังขาดวุฒิภาวะ (immature) เพื่อเรียกร้องความสนใจ เช่นในกรณีที่เด็กเริ่มไปโรงเรียน เด็กจะเกิดความคับข้องใจอย่างมากที่เด็กจะถูกแยกจากแม่ ดังนั้นเด็กจะใช้วิธีการร้องไห้ หรือดูดนม หรือพูดแบบเด็ก ๆ (baby talk) หรือป๊ะສ๊ะราดที่นอน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อทดสอบและเรียกร้องความสนใจจากแม่มากยิ่งขึ้น

แต่ถ้าเป็นผู้ใหญ่ซึ่งเคยได้รับการเลี้ยงดูแบบปกป้องมากเกินไปตั้งแต่เด็ก เมื่อโตขึ้นต้องเผชิญบัญญากัน แม่จะทนไม่ได้ก็จะใช้วิธีการร้องไห้เหมือนเด็ก ๆ ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ต้องมีผู้ดูแลให้พิงอยู่เสมอ

2.4 การฝันกลางวันและการใช้จินตนาการ (Daydreaming and Fantasy)

อาการฝันกลางวันและการใช้จินตนาการนี้สามารถเกิดขึ้นได้ในทุก ๆ คน (Singer and McCraven, 1961) เพราะการฝันกลางวันและการใช้จินตนาการไม่ถือว่าเป็นอาการที่ผิดปกติ เว้นแต่ว่าใช้จินตนาการเพื่อต้องการในบางสิ่งบางอย่างมากเกินไป เท่ากับเป็นการหลอกหนีสังคมมากเกินไป นับว่าเป็นอันตรายต่อตนเองได้

การฝันกลางวันในห้องเรียนมักจะเกิดขึ้นอยู่เสมอ เพราะว่า เด็กมีจำนวนมาก ครูจึงมักบอกว่าให้เด็กอยู่เงียบ ๆ ซึ่งเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้จินตนาการไปต่าง ๆ นา ๆ แม้กระทั้งเด็กที่สมองทึบหรือเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น หรืออภัพร่องทางการได้ยินก็สามารถที่

จะใช้จินตนาการกันทั้งนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่ฉลาดย่อมจะมีเวลาว่างมาก ๆ เพราะเด็กพากันนั่งทำงานเสร็จก่อนเพื่อน ๆ ดังนั้นเด็กพากันนี้ก็มักจะนั่งนิ่งถึงสิ่งต่าง ๆ ได้มาก ดังนั้นครูควรจะหางานอื่น ๆ ให้เด็กเหล่านี้ทำให้มากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม การผันกลับวันและการใช้จินตนาการนี้ก็นับว่ามีประโยชน์ที่ช่วยให้เด็กได้หนีจากสภาพที่น่าเบื่อหน่ายไปชั่วคราวได้ และไปสร้างโลกของตนเองด้วยการจินตนาการไปถึงสิ่งที่ตนต้องการต่าง ๆ ทำให้เด็กมีความสุขขึ้นบ้าง เช่นการหนีจากสภาพห้องเรียนที่น่าเบื่อหน่ายไปเป็นเห็นตนเองกำลังท่องเที่ยวไปที่ต่าง ๆ ได้ และนั่งยิ่งอย่างมีความสุข ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าครูจะต้องพยายามไม่ให้เด็กผันกลับวัน หรือใช้จินตนาการมากเกินไป ถ้าหากว่าเด็กใช้ได้พอเหมาะสมแล้ว บางครั้งจะช่วยให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ด้วยซ้ำไป

3. พฤติกรรมก้าวร้าว (Aggression)

พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาในลักษณะของการเป็นศัตรูต่อกัน ซึ่งอาจจะแสดงออกมาทางกายหรือทางวาจาได้ เช่นการชกต่อย การทำลายข้าวของ หรือการพูดจาหยาบคายเป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้มักจะเป็นที่รังเกียจจากสังคม ไม่เหมือนกับการหลบหลีก (avoidance)

พฤติกรรมก้าวร้าวมักจะเกิดขึ้น เนื่องจากการเรียนรู้ของสังคมซึ่งมักจะมีแรงเสริม หลังจากที่ได้แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกไป เช่น เด็กผู้ชายเมื่อถูกพ่อแม่ดูก็มักจะเสียง ทำให้พ่อแม่ไม่ดุต่อ เท่ากับเป็นการแสดงให้เห็นว่าเขามีอำนาจเหนือพ่อแม่ หรือในกรณีที่เด็กถูกเพื่อน ๆ ส่อ เด็กผู้ชายจะใช้วิธีชกต่อยกัน ผู้ชนะก็จะได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้าหรือเป็นใหญ่ในกลุ่ม ซึ่งถือว่าเป็นตำแหน่งทางสังคมที่เด็กต้องการที่เดียว การที่ได้รับเลือกเป็นหัวหน้าก็เท่ากับเป็นการได้รับแรงเสริมจากเพื่อน ๆ ก็จะทำให้เด็กคนนี้แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่อไป ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็กพากันนี้ก็ควรจะระวังในเรื่องนี้ด้วย เพราะว่าพฤติกรรมเช่นนี้เป็นที่รังเกียจของสังคม และนาน ๆ ไปก็อาจจะทำให้เด็กกลายเป็นอาชญากรได้ ตัวอย่างของเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวเรามักจะเรียกว่า เด็กเกเร

เด็กเกเร (Delinquency)

เด็กเกเรหมายถึง เด็กที่ชอบกระทำการทำความผิดทางกฎหมาย (มีอายุ 7-17 ปี) หรือเป็นเด็กที่ชอบต่อต้านสังคมหรือชอบฝ่าฝืนกฎและข้อห้ามของชุมชน ทั้งนี้เพื่อเรียกร้องให้ผู้อื่นสนใจตนตลอดทั้งต้องการทดสอบสิ่งที่เคยทำให้ตนขาดความสุขอย่างโดยอย่างหนึ่งไปในวัยเด็ก และต้องการป้องกันตนเองด้วยกลวิธีต่าง ๆ กัน

สาเหตุส่วนใหญ่ของเด็กเกเรนี้เกิดจากปัญหาของครอบครัว โรงเรียนและชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ รวมทั้งการที่เด็กมีความคับข้องใจ กระบวนการประวายใจและแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมาระหว่างเด็กกับเด็ก

เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะค่อนข้างดี มักจะเป็นเด็กที่อยู่ในแหล่งสัมพันธ์ พ่อแม่ต้องออกทำงานหาเงินตั้งแต่เช้า จึงต้องหอดูทิ้งให้เด็กอยู่บ้านตามลำพัง เด็กจึงมักจะขาดความรักความอบอุ่น ความเข้าใจและทำให้เด็กรวมกลุ่มกันก่อความประพฤติไม่ดี เช่น เที่ยวกระหน่ำในวันเสาร์อาทิตย์ ลักขโมย พูดจาหยาบคายและชอบทำตัวให้เด่น เป็นต้น ในขณะเดียวกันเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ร่าเริงมากก็ทำให้เด็กกลายเป็นเด็กเกเรได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ เพราะเด็กเหล่านี้มักจะได้รับการเลี้ยงดูแบบตามใจตนเอง จนทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ผิด ๆ หรือบางครอบครัวที่ร่าเริง พ่อแม่มักจะไม่มีเวลาให้ลูก เพราะต้องออกไปนอกบ้านเพื่องานสังคม พ่อแม่จึงปล่อยให้เด็กอยู่กับคนเลี้ยง ก็ทำให้เด็กขาดความรัก ความอบอุ่น เช่นเดียวกัน ดังนั้นจากการศึกษาของ Bowman (1959) พบว่า "ไม่ว่าเด็กจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชายที่มาจากครอบครัวที่ยากจน ปานกลาง หรือร่าเริง ก็มีโอกาสเป็นเด็กเกเรได้ทั้งนั้น แต่ส่วนใหญ่แล้ว เด็กผู้ชายมีโอกาสเป็นเด็กที่ชอบกระทำการผิดมากกว่าเด็กผู้หญิง เด็กผู้หญิงมักจะแสดงออกในรูปของการดื่มของมีนeme และมีปัญหาเรื่องเพศมากกว่าเด็กผู้ชาย"

ชนิดของเด็กเกเร

ตามปกติเด็กเกเรจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. **เด็กเกเรชั่วครั้งชั่วคราว (Pseudo Delinquents)** หมายถึงเด็กที่ประพฤติผิดแนวที่สังคมยอมรับเพียงชั่วคราวเท่านั้น หลังจากนั้นจะกลับตัวใหม่ได้ เช่น เด็กที่ไปเบี่ยงกีฬาแล้วแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวอกรมา แต่หลังจากที่กีฬาเลิกแล้วก็จะกลับเป็นปกติอีก ซึ่งเด็กประเภทนี้จะมีอยู่จำนวนมากในสังคมของเรา

2. **เด็กเกเรแท้ๆ (True Delinquents)** หมายถึงเด็กที่ปรับตัวเข้ากับสังคมไม่ได้ และเคยได้รับความกระหายน้ำทางอารมณ์มาก อันเนื่องมาจากผู้ปกครองขัดใจจนเกินไป จึงทำให้เด็กเกิดความคับข้องใจ มีความตึงเครียดตลอดเวลา และมักแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวอกรมา และเด็กพวกนี้มักจะชอบทำผิดกฎหมาย ผิดซ้ำแล้วซ้ำอีกจนติดเป็นนิสัย

อย่างไรก็ตาม เด็กเกเรทั้ง 2 ประเภทนี้มีอยู่จำนวนไม่น้อยในสังคม ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่เด็กเหล่านี้ควรจะได้รับความเอาใจใส่ เช่นเดียวกับเด็กพิเศษประเภทอื่น ๆ เพราะเด็กเหล่านี้ทุกคนต่างก็มีความต้องการพื้นฐานในเรื่องของความรัก ความอบอุ่น มีความรู้สึกกลัว วิตกกังวล มีความคาดหวังในสิ่งต่าง ๆ เช่นเดียวกับบุคคลธรรมด้า ดังนั้นถ้าหากว่าผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กเหล่านี้ มีความเข้าใจถึงความต้องการเหล่านี้แล้ว ก็จะสามารถช่วยแก้ไขเด็กเกเรต่อไปได้ด้วยดี

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางด้านความประพฤติ

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า เด็กที่มีปัญหาทางด้านความประพฤติ หมายถึงเด็กที่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนและผู้ใหญ่ได้ เมื่ออยู่ในโรงเรียน เด็กเหล่านี้มักจะแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ชอบขัดเรียนบ่อย ชอบรังแกเพื่อนและชอบก่อความไม่สงบเรียน ดังนั้นย่อมทำความ

หนังใจให้แก่ครูไม่น้อย แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่เป็นครูพิเศษสำหรับเด็กเหล่านี้ก็ต้องมีความอดทน ใจเย็น มีความเมตตากรุณา มีความรู้ทางวิชาการต่าง ๆ ดีพร้อม ตลอดจนมีความรู้ทางจิตวิทยา เพื่อความเข้าใจในตัวเด็ก ก็จะช่วยลดความกังวลของเด็กลงได้มาก

แต่สักหากว่า ครูมีความเห็นว่า การจัดให้เด็กเหล่านี้เข้าเรียนในชั้นเรียนร่วมกับเด็กปกติ อีน ๆ ไม่ได้ ครูก็ควรจัดชั้นเรียนพิเศษขึ้น ไม่ควรเกินห้องเรียนละ 20 คน เพื่อที่ครูจะได้ดูแล อย่างทั่วถึงและควรจะมีวิชาให้เด็กเลือกตามความสนใจหลาย ๆ วิชาด้วย ตลอดจนเมื่อเด็กมีเวลาว่าง ครูควรจัดให้เด็กเหล่านี้ได้พักผ่อนด้วยการเล่นเกมส์ต่าง ๆ เพื่อจะได้ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด และปัญหาอย่างหนึ่งที่ครูควรจะดูแลเป็นพิเศษสำหรับเด็กพวนนี้ก็คือ ปัญหาเรื่องของสุขภาพจิต ดังนั้นโรงเรียนทุกแห่งควรจะมีจิตแพทย์ หรือนักจิตวิทยาเพื่อช่วยแก้ไขทางด้านนี้ด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีปัญหาทางด้านความประพฤติ

1. ผู้ปกครองควรให้ความสนใจ เข้าใจในตัวเด็ก มองเห็นคุณค่าของเด็ก ตลอดจนให้ความรัก ความอบอุ่นแก่เด็กเท่าเทียมกัน น้อง ๆ หรือเด็กปกติอีน ๆ
2. ไม่ควรลงโทษเด็กประเภทนี้โดยไม่จำเป็น เพราะการลงโทษไม่ช่วยให้เด็กดีขึ้นเลย กลับยิ่งทำให้เด็กมีสุขภาพจิตที่ไม่ดีขึ้นด้วย
3. พยายามจัดสภาพสิ่งแวดล้อมที่จะช่วยให้เด็กได้ผ่อนคลายความเครียด ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน
4. ไม่ควรปล่อยให้เด็กออกไปก่อความไม่สงบในสถานที่ต่าง ๆ เพราะอาจจะถูกทำร้ายได้

ตัวอย่างของสภาพการเรียนและเด็กของโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก¹

โรงเรียนหมู่บ้านเด็กคืออะไร

โรงเรียนหมู่บ้านเด็กคือ โรงเรียนที่เป็นบ้านและโรงเรียน โรงเรียนที่ผู้ใหญ่เป็นเด็ก เด็ก เป็นผู้ใหญ่ก็ได้ โรงเรียนที่ครูยืนสอนหน้าตาเฉย ในขณะที่เด็กบางคนดังใจเรียนอย่างมักเบิกบาน และเด็กบางคนกำลังง่วงอยู่กับการเล่น โรงเรียนที่ไม่มีการบังคับเด็กให้เข้าเรียนแต่ก็ไม่มีเด็กหนีโรงเรียน โรงเรียนที่ไม่มีการใช้ไม้เรีย แต่ก็ไม่มีเด็กจอมโง โรงเรียนที่กล่าวมาเนี้ี้ยคือ โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก อยู่ที่สถานีรถไฟฟ้าตาก ต.ท่าเสา จ.กาญจนบุรี

โรงเรียนหมู่บ้านเด็กนี้ ถือกำเนิดขึ้นมาเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2522 โดยความคิดริเริ่ม ของ พิกพ ธงไชย อธีตรธนาธิการหนังสือพิมพ์หลายฉบับ

เดิมที่ ศิริพ สารโครบานเนด ริเริ่มโครงการบ้านทานตะวัน (โครงการช่วยเหลือเด็กที่เป็นโรคขาดอาหาร) และพิกพเริ่มโครงการโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก ทั้งสองจึงคิดว่า ควรจะมาเริ่มกัน

¹

เอกสารทางวิชาการ โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก บูลนิธิเด็ก

และเชิญผู้ใหญ่มาเป็นกรรมการ จึงเกิดมูลนิธิเด็กโดยมี ศาสตราจารย์ นายแพทย์สม พริ้งพวงแก้ว เป็นประธานกรรมการโรงเรียน หมู่บ้านเด็กจึงสำเร็จเป็นรูปร่างขึ้นมาโดยได้รับการสนับสนุนจาก องค์การเดร์ เดชอม ของเยอรมันบริจาคผ่านมูลนิธิ

โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก ดำเนินการสอนโดยยึดหลัก “ปรัชญาซัมเมอร์ซิล” ของ อี.อส.นีล ผู้ริเริ่มโรงเรียน รูปแบบ ทำโรงเรียนให้เหมาะสมสำหรับเด็ก ไม่ใช่ทำเต็กให้เหมาะสมกับโรงเรียน ขึ้นมาเป็นแห่งแรกในโลก เมื่อปี 2467 ในประเทศอังกฤษ ปรัชญาที่ว่านี้มีหลักอยู่ว่า ให้ความรัก และเสรีภาพในการแสดงออกแก่เด็กมากที่สุด เน้นว่าการเล่นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็ก และยอมรับในการปกครองตนเองของเด็ก ให้มีเสรีภาพที่จะเลือกเองว่า เขาจะเรียนอะไร และจะเรียนเมื่อไร นั่นคือ “เรียนตามสบาย โดยไม่ก้าวท่ายสิทธิผู้อื่น” เริ่มแรกโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก มีผู้ใหญ่ 6 คน เด็ก 20 คน เด็กที่มารอยู่ที่นี่ มาจากองค์การต่าง ๆ ที่ทำงานเกี่ยวกับเด็ก เช่น มูลนิธิเด็ก มูลนิธิดูดงประทีป ประชาสงเคราะห์จังหวัด เด็กเหล่านี้ล้วนเป็นเด็กกำพร้า หรือเด็กยากจน หรือเด็กที่จากครอบครัวแตกแยก จากสถานที่งบประมาณดูแลอย่างมาแต่เด็ก จนเมื่อมีครรภ์กินอาหาร เขายังกินด้วยความรีบร้อน จนคราว ๆ หาว่าเป็นเด็กตะกละ เด็กเหล่านี้ถูกเรียกว่า “เด็กมีปัญหา” ไม่มีครรภ์กินอาหาร เขายังส่าเหตุแห่ง “ปัญหา” ของเขายิ่งจริงจัง

โรงเรียนหมู่บ้านเด็กแต่ก่อตั้งกับโรงเรียนอื่น ๆ ตรงที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ระบบความเก็บกอดทางอารมณ์ ไม่ใช่หมายความว่า ทางโรงเรียนเป็นโรงเรียนสำหรับเด็กที่มี “ปัญหา” ทั่ว ๆ ไป ความจริงเด็กมีปัญหานิด ๆ หน่อย ๆ แต่โรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้แสดงออกเฉยกลาย เป็นเก็บกด ปัญหางานเด็กส่วนใหญ่มาจากภาระภูมิที่เด็กต้องเผชิญ ความจริงจะรับเด็กธรรมชาติ ไม่เจาะจงว่าเด็กที่มารอยู่ที่นี่จะต้องเป็นเด็กที่มีปัญหา เขายังคงต้องการช่วยให้เด็กมีความสุข เด็กที่ไม่มีความเก็บกอดทางอารมณ์มาอยู่ที่นี่ก็สบายใจ เด็กที่มีปัญหาความเก็บกอดทางอารมณ์มาอยู่ที่นี่ ก็จะช่วยให้มีความสบายใจได้

เด็กที่มีปัญหาไม่จำเป็นว่า จะต้องมาจากครอบครัวที่ยากจนเท่านั้น คนรวยคนจนถ้าเลี้ยงลูกผิด เด็กก็มีปัญหาได้ทั้งนั้น สังคมไทยที่สอนว่า “รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี” เป็นการสอนที่ผิด ที่ถ่ายทอดกันมาหลายชั่วศตวรรษ พ่อแม่ถูกเลี้ยงมาว่า ให้เชือฟังผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่มีอำนาจเหนือเด็กทุกอย่าง จึงมีความเก็บกอดทางอารมณ์ แล้วจึงมีระบบอาร์มณ์กับลูก ๆ เช่น เวลาโทรศัพท์ดุ่ด่าลูก ทำให้ลูกเกิดความเก็บกอดทางอารมณ์ และเกิดบุคลิกภาพอย่างหนึ่งขึ้นมา

พฤติกรรมไม่ดีที่มีนุชย์แสดงออกได้แก่ หนีสังคม เกิดจากการเลี้ยงดูที่ผิดเป็นประการสำคัญ เช่นเด็กวัยรุ่นที่ติดยา หรือคนที่ฆ่าตัวตายนั้น ปัญหาหลักอยู่ที่ขาดความอบอุ่น ในบ้าน ปัญหานี้แก้ยาก นิลบอกว่า เขายังสามารถแก้ที่พ่อแม่ได้ แต่เขาทำได้โดยทำที่โรงเรียน ให้มีสภาพที่ช่วยเด็กได้ เขายังคงเรียนนึกเพื่อแสดงให้เห็นว่า ถ้ามีการจัดการกับสิ่งแวดล้อมใหม่ ระบบใหม่ จะช่วยแก้ปัญหาเลี้ยงดูที่ผิดนั้นได้เป็นส่วนใหญ่

เริ่มตั้งใหม่ ๆ มีปัญหาเรื่องผู้ใหญ่ (ที่นี่เรียกว่า “ผู้ใหญ่”) ที่จะมาอยู่ที่นี่ต้องเปลี่ยนความสัมพันธ์กับเด็กเสียใหม่ ผู้ใหญ่เชยินกับความสัมพันธ์แบบที่ผู้ใหญ่มีอำนาจและมักใช้อำนาจกับเด็ก เพราะผู้ใหญ่ก็มาจากสังคมแบบนี้ เราไม่ชอบในสิ่งที่ถูกกระทำมา แต่กลับไปทำกับเด็ก สิ่งที่โรงเรียนนี้ไม่เหมือนที่อื่นคือ ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่เปลี่ยนไป ผู้ใหญ่ใช้อำนาจได้น้อยที่สุด เช่นสิ่งให้เด็กทำอะไรแล้ว ถ้าเด็กไม่ทำก็จะใช้อำนาจกับเด็กไม่ได้ ผู้ใหญ่ต้องเปลี่ยนตัวเองมาก การกำหนดภาระงานที่ห้าวไป ที่อื่นผู้ใหญ่เป็นผู้กำหนด แต่ที่นี่ภาระงานโดยทั่วไปต้องอกร่วมกันระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ มีการหารดเสียงเท่ากันในสภा เพราะฉะนั้นผู้ใหญ่ต้องอดทน และพยายามลดอำนาจตัวเองลง และต้องยอมรับว่าตัวไม่มีอำนาจ ต้องใจกว้างรับฟังความคิดของเด็ก

การโกรธที่นี่โกรธเด็กไม่ได้เลย เช่น ถ้าเด็กนิ่งสมุดของผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่โกรธได้ในฐานะที่ถูกละเมิดสิทธิ ไม่ใช่ในฐานะผู้ใหญ่ แต่เป็นเจ้าของสมุดที่ถูกทำลาย เมื่อมีการชดใช้แล้ว ก็ควรจะเลิกกันไป เพราะผู้ใหญ่เป็นสิ่งแวดล้อมของเด็กที่จะต้องช่วยประคับประคองเด็ก ๆ ใช้ชีวิตเสรีภาพของเขาย่างมีพิศทาง ก็คือบรรดาผู้ใหญ่ของโรงเรียนหมู่บ้านเด็กที่มาอยู่ที่นี่มาจากเพื่อนผู้ของพิภพบ้าง และคนที่สนใจมาที่นี่บ้าง

โรงเรียนหมู่บ้านเด็กนี้ไม่ได้เน้นวุฒิความรู้ แต่ดูว่าเขามีความสนใจ และสามารถทำอะไรได้บ้างที่นี่ การสอนวิชาชีพที่ต่างจากที่โรงเรียนอื่น ๆ โรงเรียนอื่น ๆ รับครูตามวุฒิและสอนตามหลักสูตร แต่โรงเรียนหมู่บ้านเด็กรับคนที่ชำนาญในวิชาชีพให้มานຶกเด็ก เช่นครูสอนทอผ้า ก็มาประกอบอาชีพของผ้าที่นี่ และเปิดโอกาสให้เด็กได้เข้ามานຶกได้

เด็ก ๆ ในโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก

เด็กในโรงเรียนหมู่บ้านเด็กนี้ ก่อนที่เข้าเหล่านี้จะมาอยู่ในโรงเรียนหมู่บ้านเด็กนั้น ต่างคนก็อยู่กันมาคนละแห่ง บางคนมาจากใต้สะพาน บางคนมาจากสลัม มาจากครอบครัวแตกแยกครอบครัวยากจนต้องอด ๆ อายาก ๆ บ้างก็เป็นเด็กกำพร้า

ด้วยเหตุนี้ เด็กพวงนี้จึงมักมีความผิดปกติทางด้านอารมณ์มากกว่าเด็กปกติ ซึ่งมักจะสะสมความเก็บกดเอาไว้ ซึ่งในโรงเรียนทั่ว ๆ ไปอาจไม่ได้เห็นการแสดงออกทางอารมณ์ของเด็กเลย นอกจากในโรงเรียนหมู่บ้านเด็กนี้เท่านั้น เด็กจะสามารถระบายสิ่งที่เก็บกดไว้ให้ปราบภัย เพราะทางโรงเรียนหมู่บ้านเด็กนี้เน้นในด้านการแก้ปัญหาทางด้านอารมณ์ของเด็กอยู่แล้ว เช่น ในการฟื้นฟูเด็กหญิงคนหนึ่งที่มาจากสลัม กำพร้าพ่อแม่ ยายเป็นคนเลี้ยง เมื่อยาตายป้าก์นำมาเลี้ยง เขายังได้รับความกดดันจากผู้ใหญ่ตลอดเวลาทั้งทุบตี ดุด่า เมื่อเขานำมาอยู่ในโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก เขายังมีพฤติกรรมก้าวร้าว ชอบทำลายของ ด่าเก่ง เขายังต้องการความรัก ความอบอุ่น และความมั่นใจเป็นอย่างมาก เขารักครูผู้หญิงที่ทำหน้าที่เป็นแม่ จะแสดงอาการห่วงเมื่อเด็กคนอื่น ๆ เข้ามาใกล้ชิดและไม่พอใจผู้ใหญ่ที่เข้าไปใกล้ชิดด้วย จนกระทั่งความรักของเขาก็มีต่อ

ครูผู้เป็นแม่เพื่มความรุนแรงถึงขนาดผู้เป็นแม่รับไม่ได้ เพราะเข้าแสดงความรักด้วยการกัดที่แขน อย่างหนักหน่วง จนเกิดอาการบวมและชอบทำร้ายเด็กเล็ก ๆ ผู้ใหญ่ลงความเห็นว่าที่เข้าแสดงออกมา เป็นสภาพของการป่วยเป็นโรคจิตและจะทำอะไรรุนแรงมากขึ้นกว่านี้

การแสดงออกทางอารมณ์ของเด็กแต่ละคนนั้นจะแสดงออกมาไม่เหมือนกัน บางคนก็สามารถแก้ไขได้โดยใช้เวลาไม่นานนัก แต่บางคนก็ต้องใช้เวลาแก้กันนาน

ความรู้สึกของเด็กที่เข้ามายู่ที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็กนี้ส่วนมากจะชอบอยู่โรงเรียน ไม่ชอบกลับบ้าน เพราะที่โรงเรียนมีขบวนและข่าวให้กินและที่สำคัญคือไม่ถูกทุบตีและดูด่า สภาพแวดล้อมของโรงเรียนก็เป็นมูลเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กชอบอยู่ เพราะสภาพทั่วไปปึกคุลมด้วยป่า เข้า แม่น้ำ 宦ผ่าน เด็ก ๆ มักชอบผจญภัย วิ่งเล่นได้สะพาน ไม่มีปัญหาในเรื่องคันแคม เด็ก ๆ จึงมักเล่นได้เต็มที่ สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยนี้เอง โรงเรียนหมู่บ้านเด็กจึงเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออก ระบบสิ่งที่เก็บกวาดไม่มีครั้งอยู่บ้านเดิมได้อย่างเต็มที่

ในด้านการเรียนการสอน เด็กมีเสรีภาพในการเรียนอย่างเต็มที่คือเปิดโอกาสให้เด็กเลือก จะนั่นเมื่อถึงเวลาที่ครูสอนหนังสือ เขาก็จะต้องเลือกตามความต้องการของเขาว่า จะทำอะไร ในขณะที่ครูสอน เป็นความจริงที่ว่า เด็กหลายคนไม่ยอมเข้าห้องเรียน แต่เด็กมีเหตุผลของแต่ละคน อย่างเช่นเด็กที่อายุน้อยกว่า 6 ขวบ เมื่อทางโรงเรียนเปิดโอกาสให้เข้าเลือกเรียนกับ การเล่น เด็กจะเลือกการเล่นเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งครูก็ให้เขาเล่นต่อไป เมื่อถึงวัยอันสมควรนั้นแหล่ เด็กพร้อมที่จะเรียน การเจริญทางด้านสมอง การพัฒนาทางด้านการเรียนรู้ก็จะเกิดขึ้น เด็กจะเรียนไปได้ไวและคล่องตัวกว่าที่จะไปบังคับเด็กให้อยู่ในกรอบเมื่อยังไม่ถึงวัย

ดังได้กล่าวแล้วว่า เด็กที่นี่ส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มีปัญหาติดตัวมาหากما เช่นปัญหาขาด ความรักจากผู้ใหญ่ ปัญหาหลวผู้ใหญ่ ทางโรงเรียนจึงไม่เอาการเรียนมา มีอิทธิพลเหนื่อยการเรียน ของเด็กเมื่อเด็กไม่มีความพร้อมที่จะเรียนก็ไร้ประโยชน์ที่จะไปบังคับให้เด็กเรียน แต่ไม่ใช่ว่า ถ้าเด็กมีปัญหามาจากทางบ้านแล้ว เมื่อไปอยู่ที่โรงเรียนแล้วเด็กจะไม่เข้าเรียน มีอยู่หลายคนที่ เป็นเด็กที่มีปัญหาทางด้านอารมณ์แต่เขาก็ยังเข้าห้องเรียน และมีพัฒนาการในการเรียนรู้ได้เร็ว มากที่เดียว

เด็กนักเรียนแต่ละห้องจะมีความแตกต่างกันทางด้านอาชญากรรมและความรุนแรง ไม่เป็นเรื่องแปลก ที่เด็กอายุ 10 ขวบเรียนร่วมกับเด็กอายุ 8-9 ขวบ เพราะเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มเด็กของโรงเรียน นี้ไม่ได้ใช้อายุเป็นเกณฑ์ แต่เอาความพร้อมของล朦งและกล้ามเนื้อ ความสามารถในการเรียนรู้ และการเรียนการอ่านเป็นหลัก....

การเล่นของเด็กส่วนใหญ่ เด็กจะคิดสร้างของเล่นขึ้นมาเอง คิดอะไรขึ้นมาได้ก็กระตือ- รือร้นทำจนสำเร็จ และเล่นกันอยู่เป็นเวลานาน ๆ ผิดกับครูที่เป็นผู้สร้างขึ้นมาแล้วเด็กเป็นผู้เล่น เด็กจะเล่นหรือให้ความสนใจอยู่ไม่นานก็จะ พฤษภาคมของเล่นสิ่งนั้น เช่นมือยุครั่งหนึ่ง เด็กช่วย กันสร้างบ้านเล่นกันจัดเป็นกลุ่มตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป เด็ก ๆ ก็จะกวนกุจoha อุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น

ไม่ไฟ จากมุหลังคา เชือก ลวด อื่น ๆ อย่างอาจริงอาจจังแล้วเริ่มก่อร่างเป็นขนาดย่อม ๆ สีหน้าของเด็ก ๆ ในตอนนั้นมีความกระหึ่มและพอใจมากที่ตัวเองทำงานสำเร็จ ถึงขนาดลงทุนหาผ้าห่มและหมอนไปตอนที่เดียว หลังจากนั้นก็เริ่มหุงอาหารกันเอง เด็ก ๆ จะมีความพอใจและมีความสุข การสร้างบ้านของเล่นของเด็ก ๆ ใช้เวลาพอประมาณก็เลิกภารกิจไป คิดหาของเล่นต่อไปอีก

อีกด้วยอย่างหนึ่งเด็ก ๆ ทำชนูญเล่นกันโดยใช้ไม้ไฟที่หาได้ไม่ยากนัก ส่วนใหญ่เป็นเด็กผู้ชายที่ชอบผจญภัย เด็กจะทำท่าทางเหมือนออกไปผจญภัยในป่าจริง ๆ เป็นสภาพธรรมชาติของเด็กที่แสดงออกมา

สาเหตุที่โรงเรียนมีแนวปฏิบัติเช่นนี้ก็ เพราะมีความเชื่อว่า ถ้าเด็กมีเสรีภาพอย่างแท้จริง จะมีการแสดงออกอย่างเต็มที่ และจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เด็กคลายความเก็บกดภายในจิตใต้สำนึกรอ karma เมื่อสภาพความเก็บกดน้อยลง เด็กจะมีความพร้อมทางอารมณ์และส่งผลให้มีความปรารถนาที่จะเรียน เด็กจะพากันเข้าห้องเรียน และมีความสุขอย่างจริงจังต่อการเรียน

กิจกรรมและเกมการเล่น เป็นส่วนสำคัญที่สุดที่ช่วยให้เด็กระบายความเก็บกดได้ และยังช่วยให้เด็กมีความสุขในโลกผืนของตนเอง เป็นความสุขที่เกิดจากพื้นฐานเสรีภาพที่ไม่กระทบกระเทือนให้ผู้อื่นเป็นทุกข์ “เสรีภาพเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่ช่วยให้เด็กมีความสุข” ก็ เพราะว่าเด็กที่มีเสรีภาพยอมมีโอกาสของตนเองในการแสดงออก และมีเวลาเป็นตัวของตัวเองในการเล่นอย่างเต็มที่ เด็กจะได้กระทำสิ่งต่าง ๆ ตามจินตนาการและความคิดเห็นนี้ยิ่งขึ้นให้เห็นว่า ความสุขที่ได้รับการตอบสนองทางอารมณ์ของเด็กจะเพิ่มสูงขึ้น ดังตัวอย่างของเด็กชายแดง อายุ 6 ขวบ แม่วิกฤติมาตั้งแต่แดงยังอยู่ในท้อง เมื่อแม่คลอดแดงแล้ว พ่อเลี้ยงดูแดงเรื่อยมา จนเมื่อแดงมาอยู่ที่นี่ช่วงแรก ๆ แดงแหงแหงอยามาก ไม่เล่น ไม่สมาคมกับใคร แดงเพียงแต่นั่งมองเพื่อนด้วยความเฉยเมย แต่ถ้ามีครमาระบทร่างกาย แดงจะตอบโต้ไปอย่างรุนแรง ต่อมาก็ไม่นานแดงก็เริ่มแสดงออกในทางตรงข้าม นั่นคือเริ่มชอบหาสมาคมกับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน จนเดียวันนี้ร่าเริง และมีความสุข ดวงตาที่เฉยเมยเปลี่ยนเป็นดวงตาที่แจ่มใส มีชีวิตชีวา พูด และแสดงออกมากขึ้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะเนื่องจากแดงได้เรียนรู้และพบด้วยตนเองแล้วว่า ทุกคนเป็นเช่นไรที่อยู่ที่นี่ทุกคนเต็มไปด้วยความสนุกสนาน ไม่เหมือนสภาพของแดงในอดีตที่ไร้ความอบอุ่น ไร้สภาพความเข้าใจต่าง ๆ ในชีวิต.....

เรื่องราวต่าง ๆ ทั้งหมดนี้เป็นเพียงบางส่วนในโรงเรียนหมู่บ้านเด็กเท่านั้น ...ความรู้สึกอันแห่งจริงที่มีต่อเด็กที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็กนี้คือ เด็กที่อยู่ที่โรงเรียนแห่งนี้ เป็นเด็กที่น่าสงสารมาก เป็นเด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์ สังคม มากกว่าเด็กปกติ

ความในใจของเด็กในโรงเรียนหญูบ้านเด็ก

แม่...แม่ชอบเล่นไฟ เวลาจึงแม่ก็ไปโนย ส.ต.ของพ่อ พ่อ ก็จะแม่ตอกให้ถุน น้องเก่งก็ นั่งดูพ่อ กับแม่ ทະ เละ กัน แม่ ก็ วิ่งไป โรง ครัว แม่ ห ยิบ จา นร ่ว อน จา นเก อ บ โ น ห ว พ่อ

ด.ช. หนังยาง อายุ 9 ปี...

พ่อ...ฉันไม่ชอบพ่อเวลาพ่อ กิน เหล้า ก็ อา ล ะ ว า ด ทำ ขอ ง เส ย ห า ย พ อ เม า ก ก ล ั บ ไป กิน เหล้า พ อ เม า ก ก ล ั บ มา ด า ว า พ อ ฉัน ร ำ ค ญ ฉัน จ ี ง เข า ไป ป น อน

ด.ช. เอก อายุ 12 ปี...

แม่...เมื่อฉันยังเล็กพ่อรู้เรื่องอะไรบ้างแล้ว แม่ฉันจะกินหมาก แต่พ่อฉันไม่ให้กิน แม่ ฉันต้องรอให้พ่อฉันไปนอกบ้านก่อน แม่จึงกินหมาก ถ้าแม่กินหมากให้พ่อเห็น พ่อจะตะлезะ กับแม่เรื่อยๆเลย ฉันเห็นพ่อ กับแม่ ทະ เละ กัน ฉัน สง สาร แม่ มาก เพราะ แม่ จ ก ิน หมา ก ก เป็น เรื่อง ธรรมด า ไม่ เห็น จะ ต้อง ทະ เละ กัน เลย

พ่อ...ฉันไม่เคยรักพ่อเลย เพราะ พ่อชอบกินเหล้ามาแล้ว เตะ ฉันบ่อย ฉันรู้ว่า พ่อไม่ รักลูกผู้ชาย พ่อรักลูกผู้ชาย พ่อเลยไม่เตะไม่ดีน้องฉัน ถ้าพ่อฉันมาเหล้ามาพ่อฉันไม่เตะ ฉันเข้า ไป ข้อ เงิน สาม บ า ท พ่อ ฉัน ให้ เงิน สาม บ า ท หลอก พ่อ ให้ ห บ า ท เลย ตอน เข้า มา เข้า ไป ขอ เงิน สัก ส่อง สาม บ า ท เข้า ให้ สิบ บ า ท เลย ไม่ เลี้ยง ไม่ รู้ เรื่อง กัน

ครู...ฉันเรียนโรงเรียนเก่า ฉันไม่ชอบครูเลย ชอบตีเด็ก พ่อฉันทำเลขผิดหนึ่งข้อ ครู ก ด ห น ง ท ี ครู จัด เวลา ทำ ค ว า ม ะ สะ օ า ด ฉ น ไม่ ทำ ครู ด ห น ง โ ล ก ว า จะ ถ ี ง ห น ง โ ล เจ บ มาก มาก ล ะ ฉ น แก ล ى ด ครู ท ี ช บ ด ท ี มาก

ด.ญ. นิสัย อายุ 11 ปี...

แม่...เวลาฉันไม่เลี้ยงน้อง แม่ ก็ ฉัน และ ด า ว า ย ถ้า ฉัน ไม่ เลี้ยง น้อง ก็ จะ โ น ต ี อ ภ ิ ค ห น ด า ว า ล ะ ฉ น ต อง เลี้ยง น้อง และ ทำ ง า น บ า น ท ุ ก ว ั น เด ี่ ยว น ี ฉ น อย ู่ โ ร ง ร ี ย น แ ล ะ ฉ น ไม่ เค ย น หา ฉ น ล ะ

ด.ญ. เอื้อมเดือน อายุ 9 ปี...

สรุป

เด็กที่มีปัญหาทางด้านความประพฤติ มีอยู่ 2 ประเภท คือ

1. เด็กที่ได้รับความกระทบกระเทือนทางอารมณ์
2. เด็กที่ปรับตัวเข้าสังคมไม่ได้

และเด็กประเภทแรกนี้มักจะเกิดการเรียนรู้ทางสังคมที่ผิด ๆ จึงทำให้กลายเป็นเด็ก ประเภทที่ 2 ต่อไป

เด็กเหล่านี้มักจะมีพฤติกรรมที่เห็นได้ชัดคือ

1. มีความวิตกกังวล (Anxiety) ซึ่งมีลักษณะอาการต่าง ๆ เช่น มีลักษณะของ Chronic anxiety, Phobic Reaction และ Compulsion and Obsession เป็นต้น

2. ขอบหนีสังคม (Withdrawal) ซึ่งมีลักษณะอาการต่าง ๆ เช่นมีลักษณะของ Schizophrenia, Autism, Regression และ Fantasy เป็นต้น

3. มีลักษณะก้าวร้าว (Aggression) ซึ่งจะมีพฤติกรรมที่เรียกว่า เด็กเกเร

4. เด็กเกเร (Delinquency) หมายถึงเด็กที่ชอบกระทำการความผิดทางกฎหมาย (มีอายุ 7-17 ปี) หรือเป็นเด็กที่ชอบต่อต้านสังคมหรือชอบฝ่าฝืนกฎและข้อห้ามของชุมชน ทั้งนี้เพื่อเรียกร้องให้ผู้อื่นสนใจ ตลอดทั้งต้องการทดสอบสิ่งที่เคยทำให้ตนขาดความสุขอย่างใดอย่างหนึ่งไปในวัยเด็ก และต้องการป้องกันตนเองด้วยกลวิธีต่าง ๆ กับเด็กเกเร มีอยู่ 2 ประเภทคือ เด็กที่เกรชัวร์ริง ชั่วคราว และเด็กเกเรแท้ ๆ

- สำหรับข้อเสนอแนะแก่ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีปัญหาทางด้านความประพฤตินั้นคือ ต้องให้ความสนใจ เข้าใจในตัวเด็ก ให้ความรัก ความอบอุ่นเท่าเทียมกับเด็กปกติอื่น ๆ และไม่ควรลงโทษเด็ก เพราะจะทำให้เด็กมีสุขภาพจิตที่ไม่ดีมากขึ้น แต่ควรจัดสภาพสิ่งแวดล้อมที่จะช่วยให้เด็กได้พ่อนคลายความเครียด และมีสุขภาพจิตที่ดีต่อไป

คำถานท้ายบทที่ 9

1. ท่านเข้าใจว่าเด็กที่มีปัญหาทางด้านความประพฤติมีประเทก อะไรบ้าง
2. เด็กที่มีปัญหาทางด้านความประพฤติมักจะแสดงออกในลักษณะพฤติกรรมชนิดใดบ้าง
จงอธิบาย พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ
3. จงอธิบายความหมายของคำว่า Chronic anxiety, Phobic Reaction, Compulsion
and Obsession, Schizophrenia, Autism, Regression และ Fantasy มาอย่างสั้น ๆ แต่ชัดเจน
4. ท่านเข้าใจว่า “เด็กเกเร” หมายถึงเด็กประเทกใด
5. ท่านคิดว่าผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีปัญหาทางด้านความประพฤติควรปฏิบัติ
ต่อเด็กอย่างไรบ้าง จงอธิบาย